

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Nc/5/2024
Identifikačné číslo spisu:	1121204341
Dátum vydania rozhodnutia:	02.10.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1121204341.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu maloletého (t. č. už dospelého) L., narodeného A. zastúpeného advokátkou Mgr. Alexandrou Kokavcovou, Bratislava, Gagarinova 10A, a zákonnými zástupcami otcom D., narodeným A. a matkou V., narodenou A., proti žalovaným 1/ Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Bratislava, Špitálska 8 a 2/ Úradu komisára pre deti, Bratislava, Odborárske námestie 3, o ochranu osobnosti, vedenom na bývalom Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 9C/32/2021, o námietke zaujatosti proti predsedníčke senátu JUDr. Jane Bajánkovej, takto

rozhodol:

Predsedníčka senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky JUDr. Jana Bajánková nie je v y l ú č e n á z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 5Cdo/45/2024.

Odôvodnenie

1. Maloletý žalobca podaním zo dňa 17. júla 2023 prostredníctvom svojej právnej zástupkyne uplatnil podľa § 49 a nasl. zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) námietku zaujatosti proti predsedníčke senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) JUDr. Jane Bajánkovej. V predmetnom podaní žalobca uviedol, že namietaná predsedníčka senátu je v príbuzenskom vzťahu a v spore ním navrhovanou svedkyňou, jej dcérou Mgr. Janou Janics Bajánkovou, a z objektívneho hľadiska sa javí ako zaujatá. Podľa názoru žalobcu nedokáže JUDr. Jana Bajánková vec objektívne posúdiť, keďže v prípade úspešnosti dovolania a vrátenia veci na súd nižšej inštancie by súd prvej inštancie pristúpil k výsluchu Mgr. Jany Janics Bajánkovej, a umožnil by stranám pýtať sa navrhovanej svedkyne otázky, ktoré by mohli smerovať aj k poukázaniu na pochybenie svedkyne ako zákonnej sudkyne a následného vyvodenia zodpovednosti. Z objektívneho hľadiska tak má žalobca za to, že namietaná sudkyňa najvyššieho súdu nebude mať záujem z dôvodu ochrany svojej dcéry vyhovieť dovolacej argumentácii a bude mať tendenciu dovolanie odmietnuť, resp. zamietnuť. V zmysle vyššie uvedeného preto žalobca navrhol, aby príslušný senát najvyššieho súdu vylúčil sudkyňu JUDr. Janu Bajánkovú z prejednávania a rozhodnutia vo veci vedenej na najvyššom súde pod sp. zn. 5Cdo/94/2023 (v súčasnosti 5Cdo/45/2024).

2. Predsedníčka senátu JUDr. Jana Bajánková, vo vyjadrení k námietke zaujatosti uviedla, že strany

sporu, ani ich zástupcov nepozná, k veci a k zúčastneným osobám je bez vzťahu. Mgr. Jana Janics Bajanková, ktorá je jej dcérou, nebola v konaní v pozícii svedka a o jej prípadnom vypočutí rozhoduje konajúci súd.

3. Najvyšší súd uznesením z 31. júla 2023 sp. zn. 7Nc/3/2023 konanie o námietke zaujatosti zo 17. júla 2023 podanej žalobcom (v tom čase maloletým) Q. zastavil z dôvodu, že konanie vedené na Najvyššom súde Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 5Cdo/94/2023 bolo už skončené. Uznesením z 29. júna 2023 sp. zn. 5Cdo/94/2023 totiž najvyšší súd dovolanie žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 23. augusta 2022 sp. zn. 15Co/108/2022 zamietol.

4. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) nálezom z 29. februára 2024 sp. zn. II. ÚS 543/2023 okrem iného zrušil uznesenie najvyššieho súdu z 29. júna 2023 sp. zn. 5Cdo/94/2023 a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že v bode 36. svojich dôvodov explicitne uviedol, že „[v]zhľadom na zrušenie napadnutého uznesenia a vrátenia veci najvyššiemu súdu sa už ústavný súd nezaoberal tou časťou sťažnostnej argumentácie, ktorá sa týkala eventuálnej zaujatosti sudkyne JUDr. Bajánkovej. Keďže bolo napadnuté uznesenie zrušené, najvyšší súd sa bude musieť opätovne zaoberať vznesenou námietkou zaujatosti voči tejto sudkyni“. Po zrušení a vrátení veci najvyššiemu súdu bola vec zapísaná pod sp. zn. 5Cdo/45/2024.

5. Senát 7C najvyššieho súdu, ktorý je zákonným senátom na rozhodovanie o vylúčení predsedu senátu a sudcov senátu 5C (viď Tretia hlava čl. XVIII ods. 4. Rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2024 a § 54 ods. 3 CSP) vec prejednal a dospel k záveru, že podmienky vylúčenia namietanej predsedníčky senátu z prejednávania a rozhodovania sporu neboli naplnené.

6. Podľa čl. 48 ods. 1 veta prvá Ústavného zákona č. 460/1992 Zb. z 1. septembra 1992 v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústavy“) nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi.

7. Podľa § 54 ods. 3 zákona č. 160/2015 Z. z. o civilnom sporovom poriadku (ďalej „CSP“) ak je namietaný sudca senátu najvyššieho súdu, rozhodne o námietke zaujatosti iný senát najvyššieho súdu.

8. V zmysle § 49 ods. 1 CSP je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

9. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaniu sporu (veci), k nezaujatému prístupu k stranám (účastníkom), ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktoré sú z hľadiska vylúčenia sudcu považované za právne relevantné. Týmito skutočnosťami sú právne významné vzťahy sudcu, a to jeho vzťah: a/ k sporu (veci), v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia sporu alebo konania, b/ k stranám sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, c/ k zástupcom strán sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod b/, alebo d/ k osobám zúčastneným na konaní.

10. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanom spore (veci) alebo taký jeho osobný vzťah k stranám sporu (účastníkom konania), ich zástupcom, alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

11. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania, buď na základe oznámenia sudcu (§ 50 CSP) alebo na návrh strany (§ 52 CSP). Obsahom práva na prerokovanie sporu (veci) pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z

d'alsieho prerokovávania a rozhodovania sporu (veci) pre zaujatost'. Obsahom základného práva na prerokovanie sporu nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z d'alsieho prejednávania a rozhodnutia sporu (veci) pre zaujatost' a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

12. Rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až § 58 CSP predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 Listiny základných práv a slobôd, čl. 48 ods. 1 ústavy). Treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno iba výnimočne a zo závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. V zásade platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v d'alsom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z d'alsieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmarení hroziaceho rizika, že by v spore mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca. Pri posudzovaní týchto dôvodov v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a ústavného súdu a napokon aj na závery, ku ktorým dospela doterajšia súdno-aplikačná prax najvyššieho súdu.

13. ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom, na ktoré môžu vznikať pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanému sporu, k stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je, či obava strany sporu je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno ale chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania veci.

14. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania veci), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESLP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k sporu, stranám, ich zástupcom či osobám zúčastneným na konaní, dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08). Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú

povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému.

15. Nezávislosť je najdôležitejšia vec justície. Nezávislosť súdnej moci je prejavom jej funkčnosti. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojím významom, a to jednak nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť), jednak nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Nezávislosť sudcu treba vidieť ako jeho nezávislosť od zložiek politického systému, rovnako ale aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému), konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí, nezávislosť vo vzťahu k vedeniu a kolektívu súdu.

16. Existencia oprávnených pochybností o nestrannosti sudcu závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce, určujúce je to, či sa môže táto obava považovať za objektívne oprávnenú. Len nestranný súd totiž poskytuje stranám rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

17. Z judikatúry ESLP a ústavného súdu možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podradiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, či sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k sporu, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní disponuje.

18. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania veci až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdený, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

19. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 ústavy, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu.

20. V danom prípade žalobca odôvodnil námietku zaujatosti predsedníčky senátu najvyššieho súdu JUDr. Jany Bajánkovej pre pomer k veci, keď táto má blízky príbuzenský vzťah s Mgr. Janou Janics Bajánkovou (jej dcérou), ktorú navrhol vypočuť ako svedkyňu v konaní o ochranu osobnosti, pretože bola vec prejednávajúcou sudkyňou poručenského konania, počas ktorého malo dôjsť k zásahu do jeho osobnostných práv.

21. Vychádzajúc z uvedených zásad najvyšší súd dospel k záveru, že nemožno prisvedčiť dôvodom námietky zaujatosti uplatnenej žalobcom voči predsedníčke senátu najvyššieho súdu JUDr. Jane Bajánkovej. Predovšetkým sa žiada uviesť, že už na prvý pohľad pomer k veci nemôže založiť potencionálny návrh žalobcu na výsluch svedkyne v prebiehajúcom súdnom konaní. Žaloba na ochranu osobnosti v posudzovanej veci totiž smeruje proti Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava a Úradu komisára pre deti, teda nie proti sudkyňi poručenského konania, počas ktorého malo dôjsť zo strany žalovaných k zásahu do jeho osobnostných práv. Prípadné pochybenie a súlad so zákonom v súvislosti s postupom Mgr. Jany Janics Bajánkovej (poručenskej prvostupňovej sudkyne) pri výsluchu maloletého žalobcu mohli/mali byť preskúmané v odvolacom konaní vo veci samej a nie v konaní o ochranu osobnosti, v ktorom konaní menovaná nie je žalovanou stranou, ale iba navrhovanou

svedkyňou. V naznačených súvislostiach názor žalobcu, že u namietanej sudkyne sú dané okolnosti vylučujúce ju z prejednávania a rozhodovania v danej dovolacej veci, pre jej blízky vzťah s navrhovanou svedkyňou, nemôže bez ďalšieho zakladať dôvod pre legitímne obavy z jej nestranného a nezaujatého rozhodovania. Z vyjadrenia predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej vyplýva, že strany sporu, ani ich zástupcov nepozná a k veci a k zúčastneným osobám je bez vzťahu. Mgr. Jana Janics Bajánková, ktorá je jej dcérou, v konaní nebola v pozícii svedka a o jej prípadnom vypočutí rozhoduje konajúci súd. Obava (pocit) z nestrannosti nestačí na založenie dôvodných pochybností o nedostatku nezaujatosti vzhľadom na právne (ústavné i zákonné) garancie nezávislosti sudcov a zákonné povinnosti sudcov konať vo veci bez predsudkov, nezávisle a nestranne. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach, ktoré však predložené anonymné podanie nespĺňa. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania veci.

22. Senát 7C najvyššieho súdu nezistil reálnu existenciu takých okolností objektívnej povahy, ktoré by v zmysle § 49 ods. 1 CSP odôvodňovali vylúčenie predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na najvyššom súde pod sp. zn. 5Cdo/45/2024, a preto podanej námietke zaujatosti nevyhovel.

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.